

вечества от нищеты. Программа развития Организации Объединенных Наций. — Минск: Юнипак, 2003. — 368 с.

4. Достойный труд: некоторые стратегические вызовы на будущее. Доклад генерального директора МОТ / Международная конференция труда. 97-я сессия 2008 г. Доклад I (С). — Женева: Международное бюро труда, 2008. — 43 с.

5. Європейська соціальна хартія: Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 18.10.1961 № ETS N35 // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=994_300

6. Європейська соціальна хартія (Переглянута) (ETS N163): Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996 № ETS N163 // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_062

7. Единство действий: Доклад Группы высокого уровня по вопросу о слаженности в системе Организации Объединенных Наций применительно к развитию, гуманитарной помощи и окружающей среде / ООН. Генеральная Ассамблея. Сессия (61; 2006). — Женева : ООН, 2006. — 86 с.

8. Згуровський М. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку // Дзеркало тижня. — 2006. — № 19 (598) 20 — 26 травня. — <http://www.dt.ua/3000/3100/53397/>

9. Международный фонд спасения Арала. Межгосударственная комиссия по устойчивому развитию. Научно-информационный центр: Субрегиональная стратегия устойчивого развития Центральной Азии. — Ашхабад, 2007.

10. Рабінович П. Світовий ідеал гуманізму. 60 років тому прийнято один із найважливіших світових документів — Загальна декларація прав людини. Як готувалася і приймалася Загальна декларація // Голос України. — 06.12.08. — <http://www.golos.com.ua/article/1228487624.html>

11. Что такое МОТ и чем она занимается? / Брошюра. — Женева: Международное бюро труда, 2005. — 53 с.

12. Bussoletti S., Esposti R. Regional convergence, structural funds and the role of agriculture in the EU. A panel-data approach / Universita Politecnica delle Marche, Dipartimento die Economia. Working Paper № 220, 2004 (October). — 30 p.

13. Dall'erba S., Le Gallo J. (2007) Regional convergence and the impact of European structural funds 1989-1999: A spatial econometric analysis / Working Paper of the Department of Geography and Regional Development of the University of Arizona, 01-07, 2007. — 38 p.

14. Mohl Philipp, Hagen Tobias. Does EU Cohesion Policy Promote Growth? Evidence from Regional Data and Alternative Econometric Approaches // ZEW Discussion Paper No. 08-086. — 2008. — 49 p.

15. Rodriguez-Pose A., Fratesi U. Between development and social policies: The impact of European structural funds in Objective 1 regions / European Economy Group Working Papers. Working Paper № 28, 2003. — 48 p.

16. Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy // WP 10917/06 — Brussels: Council of the European Union. — 2006. — June, 26.

17. The Lisbon Review 2008: Measuring Europe's Progress in Reform. — Geneva: World Economic Forum, 2008. — 22 p.

Надійшла до редакції: 23.02.2009

УДК 339.9:316.32

С. Ю. Пахомов, доц.,
кафедра міжнародного менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДЕЯКІ СУЧАСНІ НЕРИНКОВІ МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

|| Проаналізовано ситуацію, яка склалася в глобальному середовищі, досліджено негативні прояви глобалізації. Проблеми, породжені глобалізаційними процесами.

Ключові слова: феномен конкуренції, штампи монетарного реформаторства, інформаційна атака, реформи МВФ, чинник концентрованого маніпулювання суспільною свідомістю.

Аналіз ситуації в глобальному середовищі підіймає проблему, яку можна умовно сформулювати так: чи не виходять негативні прояви глобалізації далеко за межі об'єктивної заданості ще й тому, що на об'єктивне накладається, посилюючи глобальні небезпеки, ажіотажно-самокорислива політика провідних країн, міжнародних організацій та інших зацікавлених глобальних гравців.

Безумовно, є проблеми, породжені глобалізацією. Але, мабуть, усе це можна віднести лише до закономірностей, що об'єктивно складаються?

Вже саме ознайомлення з природою того, що відбувається, свідчить, що це не так. Почнемо з того, що багато чого з того, що відбувається, і що реалізується на основі продуманої політики не тільки на рівні ТНК, виявляється корисливим створенням цінностей, які офіційно сповідуються Заходом. А базові цінності у вигляді ринку та конкуренції, яка і сама по собі «працює» на Захід, політикою зневажаються, коли є можливість за рахунок маніпуляцій і відступів від власних принципів додатково «напхати кишені».

Візьмемо феномен конкуренції, якому як «ринково вільному» на Заході буквально поклоняються. А тим часом на ґрунті цілком усвідомлених злоякісних деформацій конкуренції, базованих на дії новітніх фінансових механізмів, саме і відбувається «добивання» слаборозвинутих країн, що опустилися на дно. Узагальнено це слід трактувати як антиліберальне переродження економічних інструментів, на основі якого конкуренція вироджується, перетворюючись на свою протилежність. Бо конкуренція вже не підганяє тих, що відстають, не спонукає їх до нарощування конкурентних переваг, як це було до 70-х років, а знищує багатьох із тих, які в інших умовах мали шанс на виживання. При цьому, така ситуація стосується не лише суб'єктів господарювання, а й цілих країн. І саме на такій основі виник феномен безнадійних держав.

І взагалі, дуже багато чого з того, що відбувається в глобальній економіці, суперечить ліберальним постулатам, які назовні сповідуються Заходом. Людина вже не раціональна, а ірраціональна; економіка — не мотиваційна, а перерозподільна; предмет бізнесу дедалі більшою мірою віртуальний; інформаційні технології реалізуються через мережеву несвободу; і не товар підганяється під потреби людини, як закладено в умовах ринку, а людина підганяється під товар і т. д. Усе це — речі дуже серйозні, причому багато що з переліченого зовсім не впливає з глобалізації як процесу, об'єктивно заданого, а виходить від центру до периферії як стратегічно організовані ударні хвилі.

Не без свідомих зусиль основних глобальних гравців, зокрема і прозахідних міжнародних організацій, наростають серйозні загрози стабільному розвитку планетарної економіки через ажіотажну експансію глобального капіталу, особливо капіталу спекулятивного. Могутні хвилі, що породжуються спекулятивними накатами, дестабілізують економіку не тільки слабких, а й сильних країн. Навіть США, продукуючи по суті ці процеси, отримують у відповідь удари, що особливо відчувається на фондовому ринку. Ті ж глобальні сили руйнують соціальні програми, які є несумісним з їх інтересами. А вершиною спекулятивної вакханалії є світова фінансова криза 1997—1998 рр., яка багато в чому спровокована натиском у частині дерегулювання не підготовлених до відвертості азійських країн.

Зрозуміло й те, що не тільки об'єктивними процесами, а й щонайменше відсутністю зацікавленості в приборканні небезпек і ризиків зумовлені такі нові явища, як хаос од інституційної невпорядкованості, нерівномірність, що посилилася, і нееквівалентність, а також дика вдача глобальних гравців, позбавлених стримуючих факторів та обмежень у їхній ажіотажній експансії.

Немає сумнівів, що в можливостях упорядкування та облагороджування глобального капіталу на всіх цих напрямках світова спільнота не безсила. Той досвід подолання деструктивних сторін капіталу, який накопичений у XX сторіччі західними країнами в аспекті внутрішньодержавного регулювання, може бути багато в чому

перенесений у трансформованому вигляді на світову арену. Хоча, звичайно, багато що тут доведеться робити наново. Немає сумнівів, що як позитиви, так і негативи залежно від завдань та інтересів верховні глобальні гравці можуть формувати і «розгортати» чи то в один (позитив), чи то в інший бік. Самі ж результати глобалізації виходять у таких випадках часом далеко за рамки заданих об'єктивних процесів. І це часто-густо впливає на силу глобальної експансії (яка, як правило, йде від Заходу) та на долі народів і країн, позбавлених у ситуації глобалізації конкурентних переваг.

Розглянемо деякі напрями, в рамках яких «підгонка» Заходом процесів глобалізації під свої стратегічні інтереси була найочевиднішою і найбільш відчутною, причому відчутною незахідними країнами в основному з деструктивних позицій.

Передовсім у цьому напрямі слід згадати проект т. зв. Вашингтонського консенсусу, МВФ, що реалізовується через рецепти, та інших міжнародних фінансово-економічних і торговельно-економічних (СОТ) організацій. Вже наголошувалося, що задум Вашингтонського консенсусу — заміна в 70-х роках національно-державно орієнтованої кейнсіанської моделі економічного реформування на модель монетаристську. Модель ця, — що стало очевидним, — розрахована на злам національно-державних кордонів, на повну відкритість (незахідних країн) і на розчищення внутрішніх ринків для оволодіння ними транснаціональним (в основному — західним) капіталом. І збіг реалізації Вашингтонського консенсусу з початком бурхливого процесу глобалізації не випадковий. Саме рецепти Вашингтонського консенсусу, що накладаються на глобалізацію, дали можливість так бурхливо та прискорено перерозподіляти світове багатство на користь транснаціональних компаній і провідних країн Заходу.

До речі, природу задуму можна побачити вже в тому, що Захід для себе рецепти Вашингтонського консенсусу не використав. Більше того, в США та інших країнах Заходу із самого початку було відомо, що монетаристська концепція МВФ для економіки (і сильної, і тим більше — слабкої) є деструктивною і навіть руйнівною. Про це, зокрема, відверто (підбиваючи підсумки діяльності МВФ) заявив колишній Перший віце-президент Всесвітнього банку, видатний американський учений Дж. Стігліц. Він писав: «Іронія становища МВФ в останні вісім років полягає в тому, що поки адміністрація Клінтона займалася просуванням принципів Третього шляху у себе вдома ... у діях Американського Казначейства на міжнародній арені (безпосередньо і через МВФ)... реалізувалися ті ідеї, якими було знехтувано в самій Америці».

Технології, розраховані на впровадження в свідомість штампів монетарного реформаторства, розроблялися з великою ретельністю, включаючи не тільки ідеологічні, а й організаційні аспекти. Знаковим було саме встановлення завдань планетарного реформування на т. зв. Вашингтонському консенсусі. Це було свого роду зібрання представників найпросунутіших країн і цілком підвладних США інститутів — таких, як МВФ, Усесвітній банк та ін. Сам процес нав'язування моделі МВФ супроводжувався небаченою за масштабами інформаційною атакою і промиванням мізків щодо рятівної ролі монетаризму. Країнам і народам через могутні ЗМІ втовкмачувалося, що модель МВФ єдина і безальтернативна, що все інше — від лукавого. І це притому, що в світі найуспішнішими країнами застосовувалися десятки гідних уваги моделей, з рекомендаціями, прямо протилежними рецептурі МВФ. Адепти МВФ не зупинялися перед фальсифікацією і псевдорекламою. Чого варте, наприклад, нагородження Китаю, що відкинув рецепти МВФ як шкідливі, премією за нібито реалізацію емвеефівських рекомендацій.

Уся рецептура, розрахована по суті на зомбування країн-клієнтів, свідомо була базована на спритному перекручуванні фактів з метою навіювання вигідних Заходу «істин». Практично не було жодної економічної істини, що впроваджується в суспільну свідомість, яка не була б перекручена на користь глобальної монетаристсь-

кої експансії. При цьому особливо жорстке нав'язування рецептів від МВФ відбувалося в країнах-неофітах — таких, як Україна і Росія, позбавлених за частиною псевдо-ринкової конкуренції хоч якогось імунітету. Нашим народам утовкмачувалося, що держава повинна зійти з економічної арени, що ринок сам усе розставить на місця. І це в той період, коли Захід у себе вдома посилював роль, ускладнював функції і підвищував витрати держави. До того ж, сам лібералізм, що сповідується Заходом, припускав істотне підвищення ролі держави саме на етапі реформування. Далі, підопічним країнам, що вплуталися в ігри з МВФ, нав'язувалися як рятівні ідеї раптової зовнішньоекономічної та внутрішньої вибухової відвертості, що відразу прирікало країни, позбавлені на старті конкурентоспроможності і ринкового середовища, на руйнацію індустріального потенціалу, крах науки та здачу ринкових позицій глобальним гравцям. Щонайпотужніші акції зомбування, нав'язування псевдо-реформаторських штампів і психологічного маніпулювання проводилися в наших країнах і у зв'язку з виконанням завдань захоплення ринку імпортом, упродовження рецептів стиснення грошової маси, знеструмлення соціальної сфери, виведення фінансових потоків з країни на той таки Захід.

При цьому пригадаймо, що все, що робилося за рецептурою МВФ, по всіх каналах ЗМІ оголошувалося єдино правильним. А заперечувати не тільки було складно (адже ЗМІ — відразу ж опинилися в руках маніпуляторів), а й психологічно нестерпно. На кожного, хто виступав проти рецептів МВФ, наклеювалися ганебні ярлики «супротивників реформ», що «кличуть у ганебне минуле», «червоно-коричневих» і просто дурних. «Готові на все» ЗМІ, воїни підготовуваних Заходом фондів, а також «незалежні» експерти неурядових організацій, а то і просто волонтери-активісти, обдурені шквалом пропаганди, практично позбавляли суспільство здатності поглянути на те, що відбувається, неупереджено. При цьому на кожен опозиційний аргумент було заздалегідь продумано відповіді. Так, невдачі реформ пояснювалися відсутністю рішучості і непослідовністю у проведенні бездоганих реформаторських задумів, пограбування народу трактувалося як плата за минуле. При цьому наших і заїжджих реформаторів не бентежило, що в тій же успішній Польщі чи Угорщині від рецептів МВФ залишали «ріжки та ніжки», що багато чого, і притому — головне — у всіх успішних країнах робилося з точністю до навпаки.

Потрібно віддати належне маніпуляціям МВФ. Їх кваліфікованість не поступалася в ефективності високому мистецтву найбільш витончених режимів тоталітаризму. Ті діячі знали за досвідом минулого, що говорити з масами треба мовою відчуттів і вірувань, а не розумних доказів і знання. Уміло експлуатувалася й та обставина, що душа народу надзвичайно проста і цілісна, що вона не визнає жодної половинчастості, що для неї існує тільки любов і ненависть, правда і брехня. Врахована була в ході проведених в Україні реформ і та вельми важлива для маніпулювання обставина, що з людиною голодною і такою, що тремтить од холоду та безвихіді, можна робити що завгодно, причому безкарно.

Значення чинника концентрованого маніпулювання суспільною свідомістю виявляється в тому, що саме маніпулятивні інформаційні технології забезпечують на світовій арені найбільший прибуток. І якщо повернутися до питання про розрив, що стрімко зростає, в доходах багатих і бідних країн, то всі ці явища, які таять загрозу самому існуванню людства, зумовлені найбільшою мірою саме чинником психологічного поневолення. До речі, щодо українського та російського прикладів, то це було на початку 90-х особливо очевидно. Адже саме внаслідок психологічного нав'язування нашим двом країнам «реформаторської» моделі, розрахованої на розгром економіки, з Росії виведено в західні банки й офшори від 300 до 800 млрд доларів США, а з України — понад 40 млрд доларів.

Домальовуючи характеристику технологій зомбування (особливо т. зв. «метатехнології») слід зазначити, що вони ніколи і нікому не продаються і тримаються під суворим секретом. Адже вони за великим рахунком не тільки надвидгідні, а й злочинні.

Замислимося: чому наші два народи, які зустрічали так негативно ще в кінці 80-х років будь-яке посягання на їхні доходи (пригадаймо реакцію на маневр прем'єра СРСР В. Павлова з п'ятдесятикарбованцевими купюрами), — в роки 90-ті покірливо дозволили перетікати своїм заощадженням в чужі кишені!? — та тому, що видимість була така, що заощадження зникли з «волі долі», а не зі злого наміру. Адже вибухова гіперінфляція — це був саме намір; намір, закладений у шоковій терапії, і такий, що має за мету миттєве створення на порожньому місці класу тих багатих, які внаслідок штучно створеної нестабільності перенесуть капітали на Захід. Й операція ця мала в сховищах у реформаторів (західних і наших) навіть свою назву: «ліквідація навісу у вигляді заощаджень».

Прозріння настало тільки тоді, коли країна впритул підійшла до прірви, — проте і це — завдяки викриттю та розгрому керівництва МВФ (а з ними й ідей Вашингтонського консенсусу), здійсненим під впливом світової громадськості на Сході і на Заході. Наслідки були надто руйнівними, і тому навіть Комісія Конгресу США визнала, що «курс МВФ призвів до нищівного провалу і відкинув Росію та інші колишні республіки СРСР на задвірки світової спільноти»².

Світ, як бачимо, струсив із себе зловісний «навіс» у вигляді глобальних психологічних маніпуляцій МВФ. А ми вилазили з-під могильного каменя емвеефівських реформ, на жаль, — не зі своєї ініціативи і не внаслідок подолання впроваджених у нашу свідомість штампів, а внаслідок зовнішньої причини, яка залежить не від нас. І навіть тепер неясно, чи знайшли ми достатній імунітет проти психологічного маніпулювання та зомбування. Адже саме від цього залежить, яке нас чекає майбутнє.

Література

1. Пул М., Уорнер М. Управление человеческими ресурсами / Human Resource Management. — М.: Экономика, 1999.
2. Рогач О. І. Транснаціональні корпорації і економічне зростання країн, що розвиваються: Дис. д-ра екон. наук 08.05.03 / КДУ ім. Тараса Шевченка. — К., 1995.
3. World Investment Report, 2000. UNCTAD, N.Y. and Geneva, 2000. — P. XVI.

Надійшла до редакції: 12.01.2009

УДК 33С

Н. П. Москалюк, канд. екон. наук,
кафедра макроекономіки та державного управління
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТУВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ

У статті проведено аналіз зарубіжного досвіду стимулювання інвестиційної діяльності, визначено компенсаційні механізми для інвесторів, що працювали у спеціальному режимі. Запропоновано застосування досвіду розвинутих з ринковою економікою країн для формування стимулюючих механізмів інвестування депресивних територій в Україні.

Ключові слова: компенсатори спеціальних режимів інвестування, інструменти інвестування країн — членів ЄС, депресивні регіони, промислові парки.

Постановка проблеми. Пошук різного роду компенсаційних механізмів для інвесторів, що працювали у спеціальному режимі та засобів мотивації інвесторів до роботи в економіках регіону потребує наукового дослідження не тільки вітчизня-

² Див: «Незалежна газета», від 22.05.2001 р.